

พาวาน : เครื่องที่ใช้ในพิธีกรรมแซนอาหะจุยของชุมชนในสังคมชาวไทยกวย
ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

Pha-warn : Ceremonial objects for spirit worshipping in Kuy community
Samrong Tap sub-district, Surin province

กฤษนันท์ แสงมาศ¹

บทคัดย่อ

ฐานคติความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติอันเป็นที่มาของประเพณีแซนอาหะจุยทำให้เกิดวัฒนธรรมความเชื่อและพิธีกรรม การบวงสรวงเช่นไหว้ต่อวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ ของชาวไทยกวยอาจสถิตอยู่ในปราสาท อันเป็นเทวสถานในสมัยก่อนในลัทธิไสวณิกายบูชาพระศิวะ ชาวไทยกวยมีความเชื่อในดวงวิญญาณที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณนับพันปี ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีธาตุ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ชาวไทยกวยมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องพึ่งพิงอาศัยธรรมชาติ ฟ้าฝน ด้วยเหตุนี้เองจึงต้องการจัดเครื่องพิธีกรรมบูชาแซนอาหะจุยประจำปี ก่อนการลงทำการเพาะปลูกทุกปีนั้นคือ พิธีกรรมแซนอาหะจุยบูชาเพื่อความอุดมสมบูรณ์จากอาหะจุย ที่สถิต ณ ปราสาทวัดโพธิ์ศรีธาตุ อันเป็นศาสนสถานศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชนแห่งนี้มานานนับพันปี

พิธีกรรมแซนอาหะจุย จัดขึ้นด้วยเหตุเพื่อความอุดมสมบูรณ์และความเป็นสิริมงคลในการเพาะปลูก หรืออาจเป็นการบอกกล่าวที่มนุษย์มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในความเคารพนับถือ และศรัทธา เป็นพิธีกรรมการแซนทุกปีของกลุ่มชาวไทยกวย วาระการประกอบ มีขึ้นในช่วงขึ้น 5 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปีก่อนการลงทำการเพาะปลูก และได้เป็นประเพณีที่ชาวชุมชนนี้ยังให้ความนับถือ และยังมีกรปฏิบัติสืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: พาวาน พิธีกรรม แซนอาหะจุย ชาวไทยกวย

Abstract

Kuy people have the way of life and livings based on the natural resources the people have a belief in supernatural such as ghosts, ancestor spirit for long time ago. That belief becomes a ritual which called in the Kuy language "Saen A-ya".it is a ritual of worshipping to the holy Spirit which stay in Prasat Ban Pho-sri-tart. It is a worship activity would be an annual ritual held in every year before they going to plant or farming at Ban Pho-sri-tart Samrongtab Sub-district Surin province. Saen A-ya is a ritual of abundance of products of the farm and the ritual has procedure by follow the step of the activities and the worshipping things are the symbolic to communicate to the holy spirit in Prasat or sanctuary and it is become an annual ritual which take place once a year and inherited until now day.

Keywords: Pha-warn, spirit worshipping, Kuy people

¹ อาจารย์ ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

บทนำ

ความเป็นมาของการแสวงหาหยาจะยูนันมีมาตั้งแต่สมัยโบราณถ้าจะอธิบายว่ามนุษย์ได้ถือกำเนิดขึ้นมาท่ามกลางธรรมชาติ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องพึ่งพิงอาศัยและมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติตลอดเวลา ตั้งแต่เกิดจนตาย การที่มนุษย์ต้องพึ่งพิงอาศัยธรรมชาติอยู่ตลอดเวลานี้เอง ทำให้ต้องเผชิญกับ เหตุการณ์และปรากฏการณ์ความแปรปรวนของธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจหรืออธิบายได้ จึงก่อให้เกิดความรู้สึกว่า ธรรมชาติ นั้นมีพลังอำนาจที่ยิ่งใหญ่เหนือมนุษย์ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้ก่อกองและโทษ ทำให้มนุษย์เกิดความยำเกรงและหวาดกลัว สิ่งนี้เองจึงเป็นที่มาของอำนาจที่เหนือมนุษย์ที่เรียกว่า เทพเจ้า เทวดา อารักษ์ หรือพลังแห่งภูตผีปีศาจ ที่มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติคอยควบคุมอยู่ (พระมหากวีระ สุขแสวง, 2550) สามารถสรุปความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อพลังอำนาจที่ไม่สามารถอธิบายได้ (วิลาลินี ศรีนุเคราะห์, 2553) ดังนั้น ความเชื่อในอำนาจธรรมชาติ เชื่อว่าธรรมชาติมีอำนาจสามารถดลบันดาลให้เกิดทุกข์ สุขแก่มนุษย์ได้ มนุษย์จึงให้ความเคารพยำเกรงและพยายามเอาใจธรรมชาติ เพื่อให้ธรรมชาติให้สิ่งที่ตนปรารถนา เชื่อในอำนาจ วิญญาณ ผีสางเทวดา เป็นความเชื่อที่วิวัฒนาการมาจาก ความเชื่อแบบดั้งเดิม คือเชื่อว่าเป็นธรรมชาติมีจิต วิญญาณครอง วิญญาณเหล่านั้นสถิตอยู่ในธรรมชาติ และเป็นผู้ควบคุม ให้เกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติ ทั้งในด้านที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่มนุษย์ เชื่อในพลังอำนาจอันลึกลับว่าเป็นเทพเจ้า เทวดาที่รักษา ก้อนหิน ทางน้ำ ปราสาทเก่าแก่ ของโบราณรวมถึงสัตว์ที่อาศัยในป่า เขาถ้ำนาไพร เป็นความเชื่อที่พัฒนามาจาก ความเชื่อเรื่องวิญญาณอีกชั้นหนึ่ง คือเชื่อว่ามีวิญญาณ หรือ เทวดาประจำอยู่ในธรรมชาติทุกประเภท เทพเจ้าเหล่านั้น

มีอารมณ์ รัก ชอบ โกรธ หลง แต่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ฉะนั้นผู้ที่กระทำการประกอบพิธีกรรมในด้านนี้ จึงพยายามเพื่อเอาใจเทพเจ้า หรือ วิญญาณเหล่านั้น ด้วยการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ด้วยวิธี เช่น ให้อัญเชิญ เป็น ต้น นอกจากนี้ยังพยายามสร้างรูปเคารพขึ้นมาเพื่อเคารพบูชาอีกด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว มนุษย์ในสมัยโบราณจึงนับถือธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ใหญ่ ภูเขา แม่น้ำ จอมปลวก เป็นต้น เป็นที่พึ่งหรือสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ด้วยความเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้ต้องมีอำนาจลึกลับสิ่งสถิตอยู่ และมีการทำพิธีกรรมการเช่นสรง กราบ ไหว้บูชา เป็นต้น เพื่อเอาใจอำนาจลึกลับเหล่านั้นมิให้กระทำอันตราย และหวังผลให้ตนได้ในสิ่งที่ปรารถนาอีกประการหนึ่งด้วย เช่น อหยาจะยูนัน กับความเชื่อเรื่องฝนฟ้าเพื่อความอุดมสมบูรณ์ บ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงท่าบ จังหวัด สุรินทร์ เป็นอีกความเชื่อหนึ่งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากอดีต เป็นความเชื่อที่มีต่อปราสาทโบราณ ที่มีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองรักษา นั่นคือ วิญญาณอหยาจะยูนัน (วิญญาณผู้รักษาหมู่บ้าน) ที่เป็นอารักษ์ประจำปราสาท บ้านโพธิ์ศรีธาตุ ที่มีอิทธิพลต่อชุมชน กลุ่มประชากรที่พูดภาษาไทย โดยเฉพาะในพื้นที่บ้านโพธิ์ศรีธาตุ เป็นกลุ่มชาวไทยภูเขาที่มีวิถีชีวิต ความเชื่อพิธีกรรม ประเพณี ของกลุ่มได้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะบ้านโพธิ์ศรีธาตุยังคงมีประชากรที่ใช้ภาษาไทยอยู่ประมาณร้อยละ 90 ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการอพยพโยกย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนานทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในอีสานตอนใต้ เกิดผสมผสานทางวัฒนธรรมโดยต้องยึดถือปฏิบัติตาม วัฒนธรรม วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง บ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงท่าบ จังหวัดสุรินทร์ เป็นชุมชนชาวไทยภูเขาที่นับถือพระพุทธศาสนา ปัจจุบันกลุ่มชาวไทยภูเขา ที่บ้านโพธิ์ธาตุ ยังคงรักษาอัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรมของตนอย่างเคร่งครัด ทั้งการประกอบ

พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อดั้งเดิมของคนในพื้นที่ เช่น ประเพณีการแห่นาหะจួយ ประจำปี เป็นพิธีกรรมการแห่นาหะจួយของชาวบ้านโพธิ์ศรีธาตุ เป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ซึ่งเชื่อว่าเป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ ฝนฟ้า การเริ่มต้นในการประกอบพิธีกรรมจะมีการบอกกล่าวให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกันก่อนที่จะจัดพิธีกรรมขึ้น โดยจะให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเตรียมการ และจะให้ความสำคัญทุกครั้งที่ต้องกระทำพิธีกรรมในหมู่บ้านผู้วิจัยเห็นว่าเป็นระบบความเชื่อของกลุ่มชาวไทยภูเขาที่ควรศึกษา เพราะถือว่าเป็นระบบความเชื่อที่มีบทบาทในการสร้างคนให้ผูกพันกับท้องถิ่น สร้างความสามัคคีให้ชุมชนมีความสงบสุข มีความใกล้ชิดและเคารพต่อธรรมชาติอันเกิดจากพิธีกรรมดังกล่าว ซึ่งจะนำไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นของกลุ่มชาวไทยภูเขาของหมู่บ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอลำปาง จังหวัดสุรินทร์ ให้คงอยู่ต่อไปและเห็นคุณค่ามากขึ้น ให้ความสำคัญมากขึ้น และอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกภูเขาลานต่อไป

น้ำคือชีวิต

น้ำคือชีวิตเป็นสิ่งที่น้ำพาความอุดมสมบูรณ์ทั้งทางด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ และการเกษตรกรรมทำนาทำไร่ ของผู้ที่ยังต้องทำการเกษตร ทำไร่ ทำนา เป็นต้น ชุมชนชาวไทยภูเขาบ้านโพธิ์ศรียังมีโบราณสถาน อันเป็นศาสนาสถาน ทางลัทธิไสวณิกาย ตามศาสนาพราหมณ์ที่มีการเผยแพร่และมีอิทธิพลเมื่อพันปีก่อน แห่งนี้จัดเป็นจุดที่สำคัญมากในการสร้างเทวสถานขนาดใหญ่ เพื่อถวายแด่เทพเจ้า นั่นคือ พระศิวะนั่นเอง ตามคติทางศาสนาพราหมณ์นั้นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์นั้นจำเป็นต้องสร้างปราสาทเพื่อเป็นที่ประทับของเทพเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่สถิตของดวงพระวิญญาณแห่งเทพเจ้า เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ตามฐานคติความเชื่อของศาสนา

พราหมณ์ ด้วยเหตุนี้เองเทวสถาน จึงถูกสมมุติว่าเขาปราสาทนี้เป็นดั่งเขาไกรลาส อันเป็นที่สถิตแห่งเทพเจ้านั่นคือ พระศิวะ นั่นเอง

ที่มา : ผศ.กฤษนันท์ แสงมาศ (1 กุมภาพันธ์ 2560).

อธิบายภาพ ปราสาทโพธิ์บ้านศรีธาตุ การจัดดอกไม้ เครื่องเซ่นไหว้โดยรอบเพื่อทำการบูชา วิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้าตามที่ปรากฏว่าศาสนสถานแห่งนี้เป็นที่ประทับเทพเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์ การนำเครื่องเซ่นไหว้เพื่อนำมาบูชาสถานที่ศักดิ์สิทธิ์นี้ แสดงให้เห็นถึงชาวไทยกุยที่มีการเคารพบูชาเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อที่มาแต่โบราณ

น้ำ นั้นหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ที่มนุษย์มีความต้องการในการทำการเกษตรกรรม ชาวไทยกุยเป็นชาวไร่ชาวนาเสียโดยมาก เมื่อถึงเวลาทำการบวงสรวงเซ่นไหว้ประจำปี สิ่งที่ปรารถนานั้นคือ น้ำท่า เพื่อความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นปราสาทโบราณของบ้านโพธิ์ศรีธาตุจึงเปรียบเหมือนที่พึ่ง และชุมชนชาวไทยกุยจึงมีความเชื่อว่าเป็นบรรพบุรุษของตนเอง ที่รู้จักกันนั้นคือ อาหะยะจุย (เทพบริบาล) จะประทานความอุดมสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นได้ จึงมีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่รักษาปราสาท มีนามว่า อาหะยะจุย เป็นเทพบริบาลและรักษาตลอดจนเป็นเทพผู้ดูแลบ้านเมืองนี้

ประเพณีการบวงสรวงที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ได้มีการสืบทอดมาเป็นมรดกของชุมชน การสืบทอดความเชื่อของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับการตอบสนองของความต้องการของมนุษย์ ซึ่งความเชื่อของมนุษย์มีลักษณะการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อทางศาสนาที่มีระบบมากขึ้น และมีเหตุผลมากขึ้นตามลำดับ พัฒนาการของความเชื่อของมนุษย์ที่แสดงออกเป็นพิธีกรรมการบวงสรวง เป็นอารยธรรมของอินเดียโบราณในยุคก่อนพุทธกาลหมายเอาระบบความเชื่อที่คนในอินเดียยึดเอามาเป็นทั้งบัญญัติทางศาสนาและสังคม ซึ่งนักปราชญ์ทางภารตวิทยาได้กล่าวไว้ว่าเริ่มต้นเมื่อประมาณ 1,000 ปี ก่อนพุทธศักราชและมีพัฒนาการทางด้านความเชื่อมาจนถึงการเสด็จอุบัติขึ้นของ

พระพุทธเจ้า ประมาณ 45 ปี ก่อนพุทธศักราช มีการพัฒนาการมาจากความเชื่อเรื่องของพรหมลิขิต จึงหมายถึง อำนาจที่กำหนดความเป็นไปของชีวิต (สุนทรณ รังสี, 2545) เชื่อกันว่า พระพรหมจะเขียนไว้ที่หน้าผากของเด็กซึ่งเกิดมาได้ 6 วัน (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542) อธิบายความหมายของพระพรหมเอาไว้ว่า พระพรหม มีความหมายเป็นสองนัย ประการแรก คำว่า พรหม หรือ พรหมัน เป็นคำกลางๆ หมายถึง วิญญาณอันสูงสุดของจักรวาล ดำรงได้ด้วยตนเองเป็นนิรันดร เป็นที่เกิดและที่รวมของสรรพสิ่ง ไม่มีรูปร่าง ไม่ใช่วัตถุ ไม่สามารถเห็นได้ ไม่เกิด ไม่มีใครสร้าง ไม่มีเบื้องตนและที่สุด ไม่มีขอบเขตจำกัด ไม่สามารถเข้าใจได้โดยประสาทสัมผัส ปรากฏทุกหนทุกแห่ง ทั้งในสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต หมายถึง พระพรหมนั้นเป็นต้นเหตุของสรรพสิ่ง ประการที่สอง พระพรหมหมายถึง เทพเจ้าผู้ชาย เกิดจากพรหมันซึ่งเป็นจิตวิญญาณสูงสุด หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลาธิษฐานของพรหมนั่นเอง มีลักษณะพระวรกายสีแดง มีสี่เศียร มีหงส์เป็นพาหนะ ในศตปะระพราหมณะ กล่าวไว้ว่า เมื่อพระองค์ได้เกิดจากวิญญาณสูงสุดแล้ว พระองค์ก็ได้สร้างเทพเจ้าขึ้น แล้วก็รับสั่งให้ไปประจำสถานที่ต่างๆ เช่น ให้พระอัคนี ประจำพื้นโลก พระวายุ ประจำสวรรค์ และพระสุริยะ ประจำท้องฟ้า ในสมัยพราหมณ์ พระพรหม ถูกสร้างขึ้นมาในฐานะเทพเจ้าสูงสุดซึ่งเป็นเทพเจ้าที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับกามารมณ์ เป็นเทพเจ้าผู้สร้างสรรพสิ่งและกำหนดชะตาสรรพชีวิตบนโลกมนุษย์ (दनัย ไชยโยธา, 2538) เมื่อความเชื่อของมนุษย์ถูกผูกติดกับความเชื่อว่าจะพระพรหมเป็นผู้สร้างสรรพสิ่ง เป็นผู้กำหนดบทบาททั้งหมดของชีวิต และการบันดาลในสิ่งที่พึงปรารถนา การกระทำทุกอย่างของมนุษย์จึงต้องขึ้นต่อพระพรหม ต้องประกอบกรกระทำเพื่อให้พระพรหมพอใจความเชื่อในอมตภาพวิญญาณ พัฒนาการเกี่ยวกับ

พิธีกรรมการบวงสรวง คือ ความเชื่อในเรื่อง อมตภาพ วิญญาณ คือ ความเชื่อในความไม่แตกดับของ วิญญาณ ซึ่งในศาสนาพราหมณ์เรียกสิ่งเหล่านี้ว่า อาตมัน หรือ ชีวาตมัน ชีวาตมันนี้เป็นส่วนที่เป็นสาระ ของชีวิตและสิ่งสถิตอยู่ในร่างกายของมนุษย์และสัตว์ ทุกประเภท แม้เทวดาเองก็มีชีวาตมันสิงอยู่ ร่างกายนี้ อาจแตกดับสลายได้และชีวาตมันจะยังคงอยู่ต่อไป (สุนทร ณ รังสี, 2545) ได้กล่าวกับเรื่องนี้ไว้ว่า มนุษย์แต่ ละคนมีชีวาตมันเป็นแกนกลางของชีวิต ร่างกายมนุษย์ มีการเปลี่ยนแปลงและสลายไปในที่สุด ส่วนชีวาตมันนั้น จะคงอยู่ในสภาพเดิมตลอดไปโดยไม่เปลี่ยนแปลงหรือ สลายตามไปด้วย ทั้งนี้ก็โดยที่ชีวาตมันเป็นส่วนหนึ่งแห่ง อาตมัน ๆ เป็นส่วนหนึ่งแห่งกาลหรือปรมาตมัน ในเวลา ที่คนตายชีวาตมันจะละทิ้งร่างเก่าไปอาศัยร่างใหม่ เหมือนคนเปลี่ยนเสื้อผ้าจากชุดเก่าไปชุดใหม่ (สุนทร ณ รังสี, 2545) ดังนั้นแนวความเชื่อเรื่องความไม่แตก สลายของวิญญาณหลังการตายของสิ่งมีชีวิต จึงมีส่วน ในการพัฒนาการของพิธีกรรมการบวงสรวง เพราะ ธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตเมื่อเกิดขึ้นมาแล้วก็ต้องตายใน ที่ที่สุด แต่เมื่อตายแล้วก็เชื่อว่าชีวิตจะจับลงอยู่แค่นั้น เมื่อตายร่างกายสลายไปแต่วิญญาณไม่ได้สลายไปด้วย แต่จะออกจากร่างเร่ร่อนไปตามกรรมสุภพชาติใหม่ หรือ อาจสิงอยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งวิญญาณเหล่านั้นอาจจะ มากระทำความดี และสิ่งที่ไม่ดีแก่ตนได้ จึงมีการบูชา บวงสรวงเพื่อให้วิญญาณเหล่านั้นพอใจ

พิธีการแซนอาหะจฺย

การประกอบพิธีกรรมแซนอาหะจฺย นั้นมีการ จัดการประกอบพิธีแบบท้องถิ่น และมีการกำหนดกับ การต้องจัดพิธีกรรมเช่นไหว้บวงสรวงของทุกปีด้วย วัน เวลา เดือน สถานที่ ที่กำหนด ในการประกอบพิธี กรรมการแซนอาหะจฺย นั้นในชุมชนบ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ใน

การกำหนดการนั้นในการประกอบพิธีคือ การทำพิธีใน การแซนอาหะจฺย แบบที่เป็นทางการ ในลักษณะเช่น จะมีการกำหนด วัน เวลา เดือน สถานที่ อย่างชัดเจน โดยในการประกอบพิธีกรรมแซนอาหะจฺย ดังนี้ งาน แซนอาหะจฺย ประจำปีของชาวชุมชนที่จะจัดพิธีกรรม แซนอาหะจฺย นั้นมี การใช้ ค่า การประกอบพิธีกรรม คือ ขึ้น 5 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี และเดือนมกราคมของ ทุกปี เป็นวันงานทำพิธีแซนอาหะจฺยของชาวไทยภูย ประจำปี เวลาในช่วงเช้าจะเป็นการเตรียมเครื่องเช่น ไห้ว และการเริ่มการเช่นไห้วจะเป็น ในเวลา 06.30 ถึง 07.00 น.

ที่มา: ผศ.กฤษณ์ท์ แสงมาศ (1 กุมภาพันธ์ 2560).

การประกอบพิธีกรรมนี้เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ (ศิริพร สุเมธรัตน์, 2535) พิธีกรรมในอีกความหมายหนึ่ง คือ เป็นส่วนประกอบของศาสนาซึ่งประชาชนให้ความสนใจมาก และพยายามปฏิบัติอย่างเคร่งครัด พิธีกรรมบางอย่างอาจมีลักษณะผสมผสานระหว่างศาสนาและไสยศาสตร์หรือมีส่วนประกอบของหลายศาสนาผสมกันทั้งในด้านความเชื่อและการปฏิบัติ หรือการประสานความเชื่อต่างๆ เข้าด้วยกันจนเกือบจะเป็นเนื้อเดียวกัน (สมพร เกษมสุขจรัสแสง, 2526) พิธีกรรม เป็นการบูชาแบบอย่างหรือแบบแผนต่างๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2546) เป็นคำบัญญัติของการประกอบพิธีการต่างๆ และคำว่า พิธีการ (Rite) พิธีตามประเพณีทางศาสนาหรือในโอกาสสำคัญพิธีกรรมจะก่ออำนาจพิเศษขึ้นมาเป็นการเพิ่มพลังและสีสันอำนาจให้แก่การดำเนินชีวิต (Richard Lawrence, 2542) เป็นรูปแบบของพฤติกรรมหรือการทำพิธี (Denny sergeant, 2542)

สรุปได้ว่าพิธีกรรมแขนงอาหะยะจួយนั้นคือพฤติกรรมที่กระทำขึ้นเพื่อสนองโลกียวิสัยหรือเพื่อความสูงส่งทางจิตวิญญาณซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์โดยถูกต้องตามกฎหมายประเพณีการสั่งสมของวัฒนธรรม และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนจะต้องเป็นการกระทำที่ปลูกเร้าหรือเรียกร้องให้เกิดปฏิกิริยาหรือ อารมณ์ได้ (พระเทพวิสุทธิ อดุลสุนฺโด, 2548) หรืออาจเป็นที่รวมอำนาจบางอย่างที่มนุษย์ให้ความเชื่อถือโดยจิตวิญญาณ จึงเป็นสิ่งซึ่งรวมพล รวมอำนาจ รวมหมู่ รวมคณะเพื่อการกระทำพิธีกรรมบางอย่างเพื่อความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นต้น การประกอบพิธีกรรมแขนงอาหะจួយในอดีตผู้วิจัยได้ (วัน ทองดาษ, 2560) ได้กล่าวถึงสภาพบริบทในอดีตที่ว่า ในสมัยแต่ก่อนนั้นบนภูเขาพนมรุ้งนี้มีป่าเยอะมาก ไม่มีใครกล้าขึ้นไป ถ้าจะขึ้นก็เพียงที่ต่ำๆ เท่านั้นเพราะมีป่าดงที่หนาแน่น แต่อุดมไปด้วย

ธรรมชาติ สัตว์เช่นเสือ ช้าง งู และอื่นๆอีกมากมาย ตามพนมในจุดที่ประกอบพิธีกรรมก็เช่นกัน มีน้ำไหลผ่านขนาดใหญ่มาก เหตุที่มาของการเช่นไรวัวนี้ นั้น เมื่อชาวบ้านเกิดไม่มีฝนทำนา หรือ ไม่มีน้ำในการเพาะปลูกลำบากมาก เมื่อรวมกลุ่มไปทำพิธีกรรมบวงสรวง ขอน้ำ ขอลฝน เพื่อความอุดมสมบูรณ์แก่การเกษตรของชาวมุขชนด้วย เป็นต้น จึงเป็นที่มาของการบวงสรวงขอลฝนต่อปราสาทโบราณวัดโพธิ์ศรีธาตุ ด้วยเชื่อว่าวิญญูญาณของ อาหะยะจួយนี้ปกป้องรักษาอยู่ และให้ฝนตามที่ชุมชนมีความต้องการ

เครื่องแขนอาหะยะของชาวไทยภูย

1. จัดเตรียมสถานที่ประกอบพิธีกรรมแขนอาหะยะจួយ ที่ลานวัดโพธิ์ศรีธาตุ ที่เป็นจุดบริเวณที่ตั้งปราสาทโบราณ ที่มีชื่อเรียกว่าปราสาทวัดโพธิ์ศรีธาตุ เป็นจุดที่จะทำการบวงสรวงเช่นไรวัวชาจะมีที่ลาดปูนโดยรอบปราสาทที่สามารถวางเครื่องเช่นไรวัวได้ ในบริเวณปราสาทโพธิ์ศรีธาตุนี้จะมีพระพุทธรูป ทั้ง 7 ปางวางอยู่โดยรอบ และมีพระพุทธรูปวางตั้งอยู่บนปราสาทด้วย แต่สิ่งที่ชาวไทยภูยให้ความเชื่อถือนั้น คือวิญญูญาณที่รักษาปราสาทแห่งนี้ ที่เรียกโดยรวมตามวัฒนธรรมของชาวไทยภูยว่า อาหะยะจួយ นั้นเอง การเรียกนี้เป็นสัญลักษณ์แทนวิญญูญาณ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีการจัดเตรียมเครื่องสังเวทเวทดาและเจ้าที่ มีขันครุฑบูชาอาจารย์ที่จะประกอบพิธีกรรม

2. เครื่องประกอบพิธีกรรมแขนอาหะยะจួយของชาวไทยภูย บ้านโพธิ์ศรีธาตุนี้ ประกอบด้วยข้าวสวยที่รองด้วยใบขนุน ดอกไม้ 1 คู่ หมากพลู 2 คำ บุหรี่ 1 คู่ เทียนจุด 2 เล่ม จุดรูป 3 - 5 - 9 บ้าง อาหารคาว เช่น ปลาบั้ง ไก่ต้ม หมูบั้ง ของหวาน เช่น ขนมนางเล็ด เหล้าขาว ผลไม้ ขนมข้าวต้ม

ที่มา: ผศ.กฤษณันท์ แสงมาศ (1 กุมภาพันธ์ 2560).

พาวานเครื่องที่ใช้ประกอบพิธีกรรมแซน อาหะจุย

การประกอบพิธีกรรม แซนอาหะจุย โดยทั่วไป จะมีเครื่องชุดที่เรียกว่า เครื่อง แซน เช่น ข้าว ขนม ข้าวต้ม ก๋วยเตี๋ยว ของหวาน น้ำส้ม น้ำเปล่า หมาก พลุ ยาเส้น ยาสูบ ปลา หมู เป็ด ไก่ แต่ที่ปราสาทบ้านโพธิ์ศรีธาตุมีเครื่อง แซนที่แตกต่างจากชาวไทยภูยถิ่นอื่นก็คือ “พาวาน” เป็น ภาษาชาวไทยภูยผาวานคืออะไร เป็นภาษาพูดของคน โบราณ (คนเฒ่าคนแก่) ในชุมชนภูยไม่มีในพจนานุกรม เป็นคำแบบชาวบ้านๆ ที่บอกเล่าชานจากปู่ย่าตาทวดก็คือของ หวาน หรือน้ำตาลหรือข้าวคลุกกับน้ำหวานหรือ

น้ำตาลหรือน้ำอ้อย (โบราณใช้น้ำอ้อย) นอกจากนั้น พาวาน (เกตุ ชฎาทอง, 2560) คือข้าวคลุกน้ำตาลหรือน้ำอ้อยเพื่อแซน หรือเซ่นไหว้ ในเทศกาลพิธีเดือน 3 ของชาวไทยภูย จุดมุ่งหมาย (ดา ชฎาแก้ว, 2560) เพื่อ อัญเชิญพระแม่ธรณี พระแม่คงคา แม่โพสพ พระภูมิเจ้าที่ เทวดา อารักษ์ ได้ลงมารับเครื่องสังเวย บรรณาการ โดยใช้ใบขนุนมาทำเป็นกระทงแล้วแต่เราจะใช้ (ทองก้อน สม นาค, 2560) 4 กระทง = 400 8 กระทง = 800 หรือ 9 กระทง=900 ซึ่งมีฐานคติความเชื่อในจำนวนตัวเลขจะได้ ทรัพย์สิ้นสมบูรณืบริบูรณ์เพิ่มขึ้น จาก 4 ได้ 400 ร้อย 8 ได้เพิ่มเป็น 800 ร้อยและ 9 ได้เพิ่มเป็น 900 ร้อย ทำไม ต้องใช้ใบขนุนเพราะคำว่า ขนุน ภาษาชาวไทยภูยเรียกว่า “หมี” (รำรวย) ถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า “รำรวย” ซึ่ง สอดคล้องกับคำว่า ขนุน ที่จะต้อง (เปลื้อง ณ นคร, 2544) หนูน ร่องไว้ ร่องให้สูงขึ้น ค้ำจุน เอาใจช่วย ส่งเสริมทำให้ ร่ำให้รวย ด้วยคติความเชื่อดังกล่าวจึงทำให้คนนิยมปลูก ต้นขนุนเอาไว้หน้าบ้านและทำบ้านเพื่อจะได้หนูน ให้ ได้รับผลสำเร็จ ถ้าเป็นข้าราชการก็จะได้รับตำแหน่งสูงขึ้น ทำธุรกิจก็จะได้หนูนส่งให้ธุรกิจของตนให้ก้าวหน้า เจริญ ขึ้น ร่ำรวยขึ้น ประสบกับความสำเร็จมากยิ่งขึ้นเพราะเกิด การหนูนส่งด้วยคติความเชื่อนั้น

เอกลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมแซนอาหะ จุยที่บ้านโพธิ์ศรีธาตุ

พิธีกรรมการแซนอาหะจุยที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะของชาวไทยภูยในบ้านโพธิ์ศรีธาตุที่มองเห็นถึง ความแตกต่างจากชนชาวไทยภูยถิ่นอื่นก็คือทุกครัวเรือน จะต้องเดินทางไปเซ่นไหว้ที่ปราสาททุกคนจะมีความ พร้อมเพรียงกันนำน้ำอาหารหวานคาว ขนม ข้าว ข้าวต้ม ดอกไม้ธูปเทียนมาจัดเรียงเรียงทั้งหมดพลุ ยาสูบ ยา เส้นจุดธูปเทียนเพื่อเป็นความสว่างส่องทางให้ปู่ตาได้ มองเห็นเครื่องบรรณาการต่างๆ เมื่อได้เวลาข้าวจ้ำก็จะ ยกถาดดอกไม้ธูปเทียนขึ้นเหนือศีรษะกล่าวมนำเพื่อ

เปิดทางหรือสื่อสำเนียงส่งสารระหว่างภพภูมิโลกมนุษย์ กับภพภูมิของวิญญาณที่สถิตอยู่ในปราสาทเพื่อให้ได้รับรู้ ถึงการมาเช่นไรในวันนี้เพื่อบอกกล่าวให้ลงมารับเครื่อง สมาคารวะพร้อมทั้งขอพรเพื่อความเป็นมงคลให้ลูกหลาน ได้อยู่ดีมีความสุขอุดมสมบูรณ์พืชพันธุ์ธัญญาหารแล้วก็จะยกถาดดอกไม้ธูปเทียนเวียนซ้ายให้ชาวบ้านได้เอา ดอกไม้ธูปเทียนและปัจจัยใส่ตามกำลังทรัพย์เพื่อเป็น เครื่องบรรณาการแต่ห่วยเพทเวทวาทารักษ์และสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมีปฐตา (อาหะยะจุย) เป็นต้นที่สถิต ณ ปราสาท ให้ได้รับรู้ในฤดูกาลการเสนามาถึงแล้ว ลูกหลาน ได้มาขมา คารวะนำดอกไม้ธูปเทียน ข้าว น้ำ ขนม ข้าวต้ม กล้วย อาหาร หวาน คาว มีผลหมากรากไม้มาบรรณาการ ล้างมือล้างเท้า จะได้กินได้ดื่มกับลูกหลาน อิมหน่า สำราญแล้วก็ให้พรลูกหลานอยู่ดีมีความสุข อย่าเจ็บอย่า ไข้ได้ป่วย ให้ผลิตผลข้าวน้ำอุดมสมบูรณ์ อย่าได้คอยาก เมื่อร่วมจิตอธิษฐานปรารถนาเสร็จแล้วก็เอาน้ำขมิ้นที่ จัดเตรียมมากับขันสาดพระธาตุด้วยความศรัทธาใจที่ ได้มาร่วมประกอบพิธีแห่นาหะจุย

อัตลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมแห่นาหะจุยที่บ้านโพธิ์ศรีธาตุ

ความเป็นอัตลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ใน พิธีกรรมแห่นาหะจุยบ้านโพธิ์ศรีธาตุที่แตกต่างจากความ เป็นอัตลักษณ์ในถิ่นอื่น มีการใช้ข้าวเหนียวหรือข้าวเจ้า คลุกกับน้ำตาลเป็นข้าวหวาน ที่ผู้ประกอบพิธีกรรม (ข้าว เจ้า) แขนและชาวบ้านรู้จักและเรียกกันว่า “พาวาน” นอกจากนั้นก็นิยมใช้ใบขนุน 9 ใบเรียงรายแล้วเอาข้าว หวานที่คลุกด้วยน้ำตาลหรือ”พาวาน”ใส่ลงไปใบขนุน ฐานคติความเชื่อเป็นเหมือนการหนุนส่งสื่อสำแดงให้พบ แต่ความสุข ความเจริญ ความรุ่งเรือง มีแต่ความอุดม สมบูรณ์ ที่สำคัญการไม่นิยมใช้เปิด ไก่และเหล่า หรือ แม้แต่ขอหอยขอเลขก็เป็นอัตลักษณ์อีกอย่างหนึ่งในการ แห่นาหะจุยที่ปราสาทบ้านโพธิ์ศรีธาตุ

คุณค่า

คำว่าคุณค่าในที่นี้ หมายถึง สิ่งที่มีประโยชน์ หรือมีมูลค่าสูงในกรณีการแห่นาหะจุย ของชาวไทยภูย บ้านโพธิ์ศรีธาตุ จึงเป็นพิธีกรรมในด้านวัฒนธรรมที่ไม่ สามารถประเมินเป็นราคาหรือมูลค่าเป็นตัวเงินได้ เพราะ สิ่งเหล่านี้เป็นคุณค่าความเชื่อทางจิตใจที่ก่อให้เกิด ความสุข และมีความเชื่อในความอุดมสมบูรณ์ ความมั่ง คั่งของผลผลิตอันเกิดจากการประกอบกิจกรรม (ชาวนา) (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ที่ ประกอบด้วยฐานแห่งสัมมาอาชีพนั้นหมายความว่า อาชีพที่สุจริต อาชีพที่ชอบธรรม สัมมาอาชีพะ เลี้ยงชีวิต ชอบคือเว้นจากเลี้ยงชีวิตโดยทางที่ผิด โดยเฉพาะ เกษตรกรรม ซึ่งชนชาวไทยภูยบ้านโพธิ์ศรีธาตุ 100% ทำ ไร่ ทำนา ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และสิ่งที่สำคัญที่สุดใน พิธีกรรมนี้คือ พาวาน ซึ่งหมายถึง เครื่องเช่นไร ที่ชาว ชุมชนเรียกว่า แขน ที่มีเครื่องประกอบคือการใช้ ข้าวคลุก น้ำอ้อยหรือน้ำตาล องค์ประหลัที่สื่อให้เห็นถึงคติความ เชื่อที่มีต่อวิญญาณระหว่างโลกมนุษย์กับโลกวิญญาณ ให้รับรู้และช่วยอวยพรให้ชุมชนชาวไทยภูยการอยู่ดีมี ความสุข การใช้ใบขนุนทำเป็นกระทงรองรับข้าว 9 ใบตี ค่าความเชื่อเพิ่มเท่ากับ 900 แสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมาย ให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ หรือร่ำรวย เพราะคำว่า ขนุน ภาษา กูย เรียกว่า “หมี่” แปลเป็นไทยได้ว่า ร่ำรวย มั่งคั่ง มี อันจะกินหรือเศรษฐี คุณค่าเหล่านี้จะซื้อด้วยราคาหรือตี ค่าเป็นเงินตราไม่ได้ ยิ่งคุณค่าทางภายในได้แกจิตใจด้วย แล้วสำคัญยิ่งนัก ดังนั้น พาวาน เครื่องแห่นาหะจุยจึง ก่อให้เกิดคุณค่าได้ทั้ง 3 ประการคือ (พระครูปัญญาสุ ธรรมนิเทศ, 2560)

1. เกิดความสามัคคีพร้อมเพียงกันในการ ประกอบพิธีกรรม แห่นาหะจุย ของชาวไทยภูย บ้าน โพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัด สุรินทร์

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546) **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

วิลาลินี ศรีนุเคราะห์.(2553). **รายงานวิจัยเรื่อง ปันใจล : กรณีศึกษาพิธีการไหว้ครูเพื่อสืบทอดพิธีกรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อของชาวไทยเขมรสุรินทร์**. สุรินทร์ : คณะครูศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

ศิริพร สุเมธรัตน์.(2535).**ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์**. สุรินทร์ : โรงพิมพ์ ส. พันธุ์เพ็ญ .

สมพร เกษมสุขจรัสแสง. (2526) .**การผสมทางวัฒนธรรมของลาวโซ่งหรือ ไทยโซ่ง**. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

สุนทร ณ รังสี. (2545). **ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ**, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Denny sergeant. Global Ritualism. (2542). **พิธีกรรมของโลก** แปลโดย ทิพยอาภา (นามแฝง), กรุงเทพฯ : บริษัท จูนพับลิชชิ่ง จำกัด.

Richard Lawrence, Unlock Your Psychic Powers. (2542). **ศาสตร์แห่งพลัง**, แปลโดย สมชาย สัมฤทธิ์ทรัพย์, กรุงเทพฯ : มาสเตอร์ ฟรังด์.

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

เกตุ ชญาทอง (ปราชญ์), 4 กุมภาพันธ์ 2560

ดา ชญาแก้ว (ปราชญ์), 4 กุมภาพันธ์ 2560

ทองก้อน สมนาค (ปราชญ์), 4 กุมภาพันธ์ 2560

พระครูปัญญาสุธรรมนิเทศ (อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์), 4 กุมภาพันธ์ 2560.

วัน ทองดาษ (ผู้ประกอบพิธีกรรมแขนอหะจุย) 4 กุมภาพันธ์ 2560